

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ Piltidega. ☼ ☼ ☼ ☼ ☼ ☼

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: S. A. Parmi ja Johan Parmi.

— Näitelawa ilmub kord nädalas. —

Tellimise hind:

Aasta peale postiga	5 rbl. — kop.
1/2 " " "	3 " — "
1/4 " " "	1 " 60 "
Aasta peale postita	4 " 60 "
1/2 " " "	2 " 50 "
1/4 " " "	1 " 30 "

Kuulutuste hind:

1 lehekülg	20 rbl.
1/2 "	10 "
1/4 "	5 "
1/8 "	3 "
Nonpareille rida 5 kop. 1/3 lehek. laiuses.	
Aasta, poole aasta ja kuu aja kuulutuste hind kokku- leppimise teel.	

Üksik nummer 15 kop. — Adressi murutmise eest 20 kop.

„Näitelawa“ peale tellimisi wõetakse toimetuse kontoris Tallinnas, Harju uul. № 24, vastu.

„Näitelawa“ proowinummer: saadetakse kahe 7-kopikalise postmargi eest koju kätte.

Kontor on awatud igal äripäewal kella 9 homm. kuni kell 6 õht. Pühapäewal, kella 12—2 lõunal.

Kõnetunnid igapäew, kella 12—2. l.

Liht- ja rahakirjade adr.: гop. Ревель, Редакция „Näitelawa“.

Kosti peale

wõetakse kooliskäijaid tütarlapse, kodune keel Wene ja Eesti, Wäksel Rosenkrantsi uul. maja № 5.

Igasuguseid

näputöö-tundisid

antakse Wene uul. nr. 19, kort. 8.
Rääkida kell 1—3 päewal.

Rohkem kui 100,000 inimest loewad siit! Kuld- ja hõbenurid, seinas-, laua- ja äratamisekellad, ketid, brelofid j. n. e., grammofoonid, kuldsõrmused 56 pr. all, hõbeluukid ja peekrid 84 pr. all j. n. e. on

o d a w a d

ainult **L. Pirowits'i** juures

Wiru wärawas, torni kõrwal nr. 21.

Kõik parandamistööd uuride, kuld- ja hõbeasjade, nii ka grammofoonide juures j. n. e. saawad heaste ja odawaste tehtud.

Mupakkikult L. Pirowits.

Birk'i auruwärwimise ja keemikalise puhastamise wabrik

Tallinnas, Maakri uul. № 23.

Esimene ja suurem Eestimaa.

7 kuldauraha ja „Grand Prix“ 1904—8.

w ä r w i b

Igas wärwis: willast ja poolwillast riidet, kodukoetud kangaid, meeste-, naiste- ja lasteriideid (terwelt wõi harutatult, siidipearätkuid, shallisid, pluusesid, paelasid j. n. e.)

trükib

potisiniseid laudlinasid iga moodi roosidega (uued toredad proowid), niisama aurutrükiga: laudlinasid, woodi-, saani-, hobuste- j. n. e. tekkisid

puhastab

Riided keemialikult: kõiksugu siidi-, sameti-, willaseid ja poolwillaseid jne. asju, kleitiseid, pluusesid, jakkiseid, ülikondasid, talweasju, päewarjuseid (warre peal), sulgi, pitsiseid jne.

kardinate pesemine

ja tulekindlaks tegemine.

Käärib, wanutab, pressib, appreteerib, raamib, dekateerib riidet kõige paremate masinate abil — täieliku wastutamise all.

Wõimalikult odawaste.

Ainus nahkade wärwimise koht Eestimaa.

Harju wärawa mäel

igapäew

teater

ja mitmesugused wäljamaa paremate erikunstnikkude huwitawad etendused.

Hakatus kell 9 õhtul.

E. Leibo

uurimagasin Tallinnas

Wiru uul. uue läbikäigu juures, Steinbergi m., Kiiiniku all nr. 23.

Soowitab kõige odawama hindadega kuld-, hõbe- ja terasmeeste- ja naisterahma taskukellasid, Regulatorid, Pariisi ja Schwarzwalbi seinas- ja äratajaid kellasid. Peale selle uuriketid, wõtmed, brelofid, kuldsõrmused jne. Muustab uurid 2 rbl. alates, naisterahwaste muustab uurid 250 kop., hõbedast kinnised uurid 6 rbl. 75 kop. alates, äratusekellad 150 kop. alates.

Suur wäljawaalik kuldsõrmused jne.

Parandused mängutooside ja uuride juures tehakse ruttu, hästi ja odawaste.

Kõik uurid ja parandused on wastutuse all.

„Näitelawa“ toimetus wõtab oma peale

suuremaid ja väiksemaid

näitemänguõhtuid, divertissementisid jne. toime panna.

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

Piltidega.

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad S. A. Parmi ja Johan Parmi.

Sisu: Diana. P. Saconier'i jutustus (järg). Kroonika. Tõtt ja nalja. Henrik Ibsen, Schiller, Aleksander Friedrich Hamann. Häbiplakk. L. Anzengruberi kôlaroman (järg). Divertissement; Mängumehe karriere. Ajakohasel koosolekul. Näitemängukursused. Kui lühikene oli päew . . . A. Ostrowski ja N. Solowjewi wiiewaatusline kurbmäng (järg). A. ja K. nali ühes waatuses (järg). Postikast. Pildid: Henrik Ibsen. Schiller. Aleksander Friedr. Hamann. Peitepilt.

Diana.

Prankuse kirjaniku P. Saconier'i jutustus.

(3. järg.)

Kord laewalael jalutades tundjin ma, kuidas minu õlale käsi pandi. Ümber pöörates imestajin ma, kui ma krabwi oma ees nägin seiswat. — Ma kumardajin wiisakalt.

„Herra Pierre, eila jutustati teist minule . . .“

„Minust?“ kogeldajin ma.

„Teie olete bretagnelane?“ küsis ta.

„Jah, krabw,“ andjिन ma wastufeks.

„Nii oleme meie mõlemad siis prantslased, wähemalt on meil ühine isa- ja kodumaa, ning — bretagnelased leiawad ikka üksteist. — Teie ei wõi arwatagi, kui wäga ma selle üle rõemustajin; kui ma kuuljिन, et laewa peal inimene on, kellega ma oma isamaa üle kõneleda wõin!“ — nende sõnadega ulatas ta mulle siigari, kuna ta ka omale ühe põlema hakatas, ning ennast parda wastu toetas des jutustas ta edasi:

„Ma pean ütleva, et ma oma isamaad mitte

hästi ei mäleta, sest ma olin laps, kui sealt lahkujिन, aga isa jutustas mulle sellest sagedaste, ning nii olen ma tema jutustufe järele Bretagnet armastama hakanud.“

„Aga kas teie kunagi mitte oma isamaad tundma õppida pole igatsenu?“ küsjिन mina.

Krabw tõmbas sigarit energialiselt ja laskis siis paksu juitsupilwe õhku, kuna ta wiimati nagu mõtlewalt sõnas:

„Muidugi olen ma seda igatsenu, aga minu kobus on Diana eest hoolitseda. — Tema on siin palawas kliimas kaswanud, wõib olla, et ta Europa õhku kannatadagi ei juuda.“

Ta waikis, ja ma nägin, et ma tema haiget kohta olin puudutanud.

„Teie, minu noor sõber, seifate oma ülemate ees heas kirjas, nad ei juuda teist teifiti kui kiitufega kõneleda. Teie olete omale hea osa walinud, tee on lahti, ja ma rõe-

Henrik Ibsen.

mustakjin wäga, kui ma edaspidi kuulen, et teil jalgealune kõwa on!“

Tema kõnes oli niipalju südamlikku armastust, et ma ennaft unustades tahtmatalt mõlemad käed tema poole sirutasin. Ta sai minuft aru, wõttis minu käed ja surus neid sõbralikult.

„Krahwi herra, kui mu ema teie sõnu oleks kuulnud, kuidas ta teid siis küll oleks austanud ja õnnistanud!“

„Teie olete kalamehe poeg?“

„Ja, ja weel koguni waeße mehe poeg?“

„Kas teil wendajid ka on?“

„Mul on wendajid ja õdesid.“

„Ja teie peate nende eest hoolitsema?“

„Ja, minu isa on waene ega suuda suurt perekonda üksinda toita, ma saan warstigi palgakõrgendust ja nii wõin ma neid awitada.“

Warsti lahkus krahw minuft, ja mina sammusin jällegi oma kajutisse raamatute taba, ning tahtmatalt tuli krahw mul meelde. Ma istusin mitu tundi ja olekfin Jumal teab kui kaua istunud, kui mitte krahwi teener saadetuse, sigarikastiga, minu rabu poleks seganud. Päewafjed juhtumifjed riisusiwad minu unerahu ja nii, ehk ma küll Bergäße peale ei olnud mõelnud, ei saanud ma ikkagi uinuda.

III.

Rord istufime meie õhtul kõik laewalael, kuhu krahw meid theeweete oli kutsunud. Meie olime tüüri pool ofas, jõime teed, suitsetufime ja ajufime sõbralikult juttu. Mõni samm meist eemal seifis Diana laewa äärel ja lehwtas tuulelehwtajaga enesele õhku. Tuulelehwtajat ilustafiwad pärli-põimitufed ja afi wõis õige hinnaline olla. Tihti pööras neiu ennaft meie poole, nagu oleks ta meie kõnet kuulata soowinud. Bergäße pilgud ei läbenudki mujal kui Diana peal seista ja mina luurafin neid mõlemaid. Minu meel läks koguni nukraks, kui ma selle peale pidin mõtlema, et krahw warsti meie hulgaft lahkus, ning siis ei saa ma kunagi enam teda ega tema tütart näha. Ma olin lühikeße ajaga nende mõlemate külge juure poolehoidmifega köidetud.

Krahw oli minu wastu alati lahke, olgugi et see lahkus kunagi üle piiri ei läinud! Diana aga ei pannud mind kunagi täbele, ja sellegipäraft tundfin ma eneses midagi arusaamata õnnif, kui tema ligiolekut aimafin. Oleks ta kunagi minu südame saladustesse tungida tahtnud, siis poleks ta

tõeste oma imestust mitte warjata suutnud. — Kõike seda kaaludes langefin ma nii sügawatesse unistustesse ja mõtetesse, et ümbrufe unustafin.

Korraga kiljatas Diana lõikawalt. Meie rutufime tema lähemale ja leidufime teda pisarates. Ta oli oma ema mälestuse, tuulelehwtaja, merde pillanud. Weel ei suutnud ta kõike seletadagi, kui mina ja Bergäße merde kargufime ja wee peal walgendawa tuulelehwtaja poole ujuma hakkufime. Ma olin hea ning ofaw ujuja ja arwafin, et ma Bergäßeft kaugel ees olin, kuid ma ekfifin — warstigi tundfin ma tema hingamifst oma õla lähedal ja nägin tema käefirutust tuulelehwtaja järele. Ma tegin energialife liigutuse ja hoidfin käes, mida meie mõlemad igatsefime.

„Andke see tuulelehwtaja minu kätte!“ tähenas Bergäße.

„Mispäraft?“ küfifin ma.

„Sellepäraft, et ma seda tahan ja nõuan!“

Ta tahtis minu käeft kinni hakata, aga juba ufufingi ma „Dilõne“ poole, ja Bergäße waikis, seft ta kartis, et laewalt tema ülekohtust nõudmifst ehk kuulnud oleks.

Krahw tänas mind südamlikult, ja kui ma Bergäßeega mitte tülisse poleks läinud, siis olekfin ma nüüd wäga õnnelik olnud, et Dianale head suufin teha.

Teifsel hommikul koputati minu kajuti ukse peale. Kui ma selle awafin, siis nägin ma Bergäset seal seiswat, ning külma kumardufega sõnas ta:

„Wõib ju olla, et teie harimatus eila jarnaft sammu sundis astuma ja teie tagajärgede peale sugugi ei mõelnud, kui teie aga taganematalt sellesse romanisse mõtlete jääda, siis on teil weel hiiglasammude astumifst waja, mina aga kahkten hea lõpu juures!“

Praegu olekfin ma teda heameelega kagistanud, kuid ma suufin ennaft tagafi hoida ja wastafin kõige rahulikumal südamel:

„Kui teie oma sõnadega mind kohutada mõtlete, siis olete ekfiteel ja ma olen teie alandlik teener!“

Kui ta ära läks, tundfin ma rasket südamewalu. Kuidas wõifin ma oma elu nii kergeste kaalu peale panna, kuna mul perekond toita on, kes kogu oma lootuse minu peale pani. Seal ilmus aga nõiduw-ilus näoke minu waimusilma ette ja ma uppufin sellesse. Rajufis kippus õhk mind lämatama ja ma ruttafin üles, et ennaft labutada, aga ka fiin ei leidnud ma oma tufadufele troosti.

✿ ✿ ✿ ✿ Kroonika. ✿ ✿ ✿ ✿

Wäljamaalt.

Londonist. Ilmatuulus lauljanna Adelinea Patti müüs oma kurgu poole miljoni marga eest ühele rikkale inglasele, kes uurimise ette wõtab, et teada saaks selle iseäralikku sijemist iseloomu, kust nii jumalikud nõidumad hääled wälja lendawad. Müüa ja ostja wahel on kindel leping tehtud. Nõnda siis teab Patti juba nüüd, kes pärast tema surma tema kurgu peremees on.

Roomast. Maksim Goriki lõpetab suuremat näitemängu. Tähendatud uus näitemäng kantakse eesttulewal talwel Peterburis ühes suuremas erateatris ette.

Wenemaalt.

Peterburist. Ilmatuulus laulja Schaljapin pühitseb tänawu oktoobrikuul oma kümneaastast juubelipidu. Nagu kuulda, walmistatakse temale tema austajate poolt suurepäraline pidu ja mitmed kallid kingitused; ka wäljamaalt oodatakse pidule tähtsaid näitekunstilma külalisi ja kingitusi.

— **Wõidujumine.** Tänaawu augustikuul esimeste päewade sees pandakse Soomes jälle rahwuswaheline kiirwõidujumine toime. Peaulesandeks on üle ilma rekordi üselõõmine ja kauguseujumise 1000 ja 1500 meetri peale. Praegune üle ilma rekord on inglase D. Wolff'i poolt ujutud, 50 meetrit 32 sekundis. Selle rekordi üselõõja wõi lähema ajaga äraujaja saab „Europa Esiujuja“ aunime (Champion d'Europe), suure kuldauraha, auhinna 1000 marka ja aumöö. 1000 ja 1500 meetri peale on 3 wõitu. I wõitja saab suure kuldauraha, II — suure hõbeauraha, III — suure brongsauraha.

Wõitjatel, kes auhinna wõtawad, on reis ja ülespidamine prii. Sissemaks on 20 marka. Se-nini on sisse kirjutanud minewaaastane Champion rootslane, kapten S w e n L i f m a n s o n, inglane M. L. T a u r o l a m ja eestlane R i c h a r d T i s-

welt, Tallinnast, kes minewal aastal Soomes esimehe wõidu sai. — Herra Tiswelt on ennast ka peawõidule üles andnud. Ülesandmise ja raha saatmise koht on Wiburg, Waljawon katu nr. 21 — 5 „R. S. U. S.“ (Direktorin).

Ujumine on Põhja-Soomemaal, kas Jakobstatis wõi Brahestatis. Lähemad teated telegrammi läbi, mis osawõtjatele saadetakse.

Igal ujujal peab tingimata tohtri käest rinna ja kopsu seisukorra üle tunnistus olema; trikoo ja lina peab ka ligi wõetama. „Pet. Teat.“

Moskwest. Tulewane Schaljapin, bass Kulakow, kes siia saadit Moskwas Testowa restoranis kokaks oli, õpib praegu paremate laulukunstnikkude juhatusel hoolega edasi, on lootat, et Kulakow juba tulewal kewadel rahwa ette astub.

Kodumaalt.

Riiast. Läti teatriseltsis on muudatusi ette tulnud, kuna seal waba- ja käreemeelsed ühendused se on astunud ja selle tagajärjel teatriseltsi juhid Meerikaln, Asjor ja Deglau tagasi on astunud ning nõukogusse 24 kodanlast ja tödlist walitud. Wanameelsed Läti ajalehed arwawad teatrile jellest ainult kahju tulewat. Läti teatri platsiks on Tukumi raudteejaama lähedal, Commerce wõerastemaja wastas olew plats wälja walitud. Nastaaruande järele, mis möödalanud kuul lõppes, on 166 näitemänguõhhtu peetud, millest 100165 inimest (nendeft 93165 maksu eest ja 7000 maksuta) osa wõttis ning 36622 rbl. sisse tuli. Wälja läks aga 39507 rbl., nii et defitsiti 2885 rbl. jäi. Tulewase hooaja sissetulek määrati 34600 rbl. ja wäljaminek 43555 rbl. peale ära.

— Hiljuti pidaswad Riia Eesti seltsid peakoosolekut, kus otsujeks tehti maja omandada; jelleks oli eestfeisuus wõlatähed kümneaastase maksutermi-niga wälja töötanud, ja juba esimesel koosolekul tuli 1300 rbl. kokku. Peale selle tegiwad kõik kolm Riia Eesti seltsi otsujeks ühilt suuremat rahwapidu toime panna. Rahwapidu otsustati 23. sept. Tho-

rensbergi pargis ära pidada, ja eelkulude tarwis määrati 600 rbl.

Unijalt. Pühapäeval pandi Unija karstuse-
seltfi poolt Kehra jaama lähedal hr. August Bach-
feldti krundi peal rahwapidu toime. Peale muu-
sika oli ilulugemine hr. Parni kurfisti Siebergi ja
jalnikute deklamatsioon sellesama kurfuse õpilase
Omanni ning naljakõned kurfisti Kafseldti poolt.
Wiimaks kanti näitemängukurfistide kaastegewusel
ühewaatusline naljamäng „Kulit herra“ kaunis
ladusalt ette. Rahwast oli kestmisel armul pidule
ilmunud. —oot—

Tallinnast. Laulupidu asjus, mis
tulewa aasta juunikul „Estonia“ seltfi eestwõttel
Tallinnas mõeldakse toime panna, on ettevalmis-
tustööd wahel ajal juba niikaugele edenunud, et
toodete-eeskawa lõpulistult kokku on seatud. Lau-
lupidukomisjoni wäljatöötusel on pidueeskawa
üleüldistes joontes järgmise kokkuseade omandanud.

Tegelasteks mõeldakse sega-, meeste- ja paju-
nafoorid üles kutsuda; nende seas oleks nimelt sega-
fooridel tähtsam eeskawaosa täita. Lauljõuliseks
uudiseks sellel laulupidul oleksiwad lastefoorid,
milleks peaaesjalikult kohalikkude linnakoolide kas-
wandikka mõeldakse ette walmistada. Tähtis osa
eeskawast langeks ka orkestrile osaks: on lootust,
et korda läheb orkestritööde täitjaks ühte tähtjatepi
Wenemaa orkestriteest wõita. Peale selle astuvad
pidu joosul mitmed solistid ette.

Pidu kestab kaks päewa: laupäewa ja püha-
päewa. Esimese pidupäewa ühiste kooride kont-
serdi eeskawa on meie wanemate komponistide (A.
Kunildei, J. Kappeli, A. Thomsoni, K. A. Her-
manni, Miina Hermanni ja Fr. Säbelmanni) siju-
tamatest sega- ja meestekoorilauludest ja mitmeiest
Eesti rahwawiisidest kokku seatud. Peale selle as-
tuvad sel kontserdi pafunakoorid ühiselt ette.

Teise pidupäewa kontserdi eeskawa täidawad
meie uuemate heliloojate (A. Läte, R. Tobiasse, A.
Kappi, M. Lübigi ja M. Saare) uuemad laulu-
kompositsioonid sega- ja meestekooridele. Lasteko-
oride eeskawasje on Fr. Abti lasteoper „Lumewal-
geke“ orkestri saatel, mõned Eesti rahwalaulud ja
paar meie uuemate komponistide orkestrisaatelist
tööd walitud.

Teisel pidupäeval, peale laulukontserdi, pan-
dakse pidulatsil sümfoniasontsert toime. Muu seas
kantakse ette; Beethoveni III. sümфонია „Eroica“,
A. Kappi „Suite Eesti rahwawiiside üle“, M.
Lübigi operi „Kalewipoeg ja tuuslari“ IV. waa-
tuse eesmärg ja sümфонიაline pilt „Saaniöö“, R.
Schumanni „Paradis ja peeri“ jne.

Esmaspäeval peale lõunat mõeldakse Kaarli
kirikus Mozarti „Requiem“ ja üks sümфонია (ore-
lile ja orkestrile) ette kanda, arwatavaste A. Guil-
manti oma. „Hwl.“

— „Estonia“ teatri uus hooaeg algab sep-
tembrikuu esimestes päewades. Awamiseõhtul
kantakse Ibseni näitemäng „Rahwawaenlane“ ette.

Peale selle tulewad etendusele „Ajafirjanikud“,
„Kerjus üliõpilane“, „Kornewille kellad“, „Gaa-
parone“ j. n. e.

— Tallinna „Estonia“ teatri näitlejanna neu
Martha Kaermann saada Tartusse „Wanemuise“
teatrisse proua Markus'e asemele, kes Moskwasje
elama ajada.

— Kirjaniku Eduard Wilde töösid kirjastab
hr. Pihtlaka raamatukauplus Tallinnas. Praegu
olewat „Mahtra sõda“ käsil.

— Nagu meile teatatakse, on „Lootuse“ seltfi
senine näitemängujuht herra Awisson „Estonia“
teatri näitlejaks astunud.

— Laupäeval oli „Estonias“ hrade Laborowski
(flawer), Jan Newinski (wiul) ja neu Saks'i
(laul) kontsert. Etteanded oliwad õige tuumakad,
rahwast wähe.

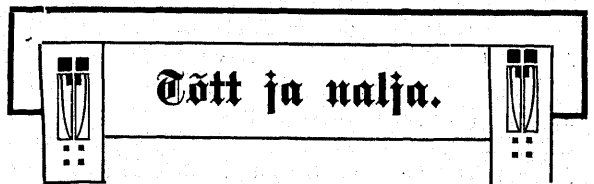
Pühapäeval oli sealsamas Eestimaa Käsitö-
liste Awitamise seltfi rahwapidu väga mitmesuguse
ja osalt tuumaka eeskawaga. Sferalist tähelepa-
nemist leidis Heino Unto tõlgitud Octave Mirabeau
ajakohane piltenaljamäng „Kolera“ mis hr. Ros-
feldti näitlejategrupe poolt üsna mõistlikult ette
toodi. Rahwast oli õige rohkesti.

„Lootuses“ oli pühapäeval seltfi oma rahwa-
pidu weidi liig segase eeskawaga, millest aga
hr. Jan Newinski wiulisoolo hr. D. Hermann
flawerisaatel ja hr. Joh. Parni deklamation
ainjamad tuumakamad numbrid oliwad. Wähesel
mõedul pidule ilmunud rahwas oskas ka sellest
tuumakusest aru saada ja seda õieti hinnata, kui ta
nendele etteastujatele ohtralt kiitust jagas. Meel-
diwad oliwad ka „Lootuse“ jõustikuosafonna pira-
midilised etteasted bengalitulude jumesusel.

Karstuseseltfi „Walwaja“ suwepidu liiktil jäi
hommikuse halwa ilma tõttu pidamata.

E. R. f. Lagedi haruselts pani pühapäeval
oma renditud platil peal, Lagedi raudteejaama
wastas, suwepidu toime. J. Ungerjoni „Saladu-
sed“ ja J. Leppiku „Due Annu õnn“ (ühewaatus-
lised naljamängud) kanti weidi konarliselt ette.
Kõlawad oliwad meeste-, neiude ja segafoorilaulud
hr. Wirtepuu juhatusel. Rahwast oli kestmiselt.

—oot—

Mõni aasta tagasi noomis Moskwas kirjanikkude koos-
olekul, sõbralikus juustuses nooremate kirjameestega,
krahw Leo Tolstoi noori algajaid sulemeht, et nad wähe
kirjutada, nende töösid ei olla ajakirjades nähagi, nad olla
lajjamõitu . . . kuna mõned neist waidlemata ande-
rikkad olla. . .

Noored sulemehed waitiswad weidi krahwi ees, noo-
mitust tähele panues, kuni üks neist ütles:

— Kirjutame, kõrgeste austatud krahw, aga kahjuts ei trükiti meie töösid. . .

— Kuidas nii, wõimata! — ütles krahw imets pannes.

— Teie ütlemise järele olene meie kõik siin anderikfad kirjamehed, aga ajakirjade toimetajad on hoopis teises mõttes. Krahw ei tahtnud uskuda, et toimetajad nii järelmõtlematalt ja pealiskaudselt noorte kirjameeste töösid läbi waatawad ja hindamad, ning tegi otjufets ise seda järele uurida. . .

Selle tarbeks kirjutas krahw jututeje ja saatis selle jalamaid, muudugi warjunime all, kusagile ajakirjatoimetusesse.

Paari nädala pärast astus krahw toimetusesse, et oma jututeje saatust teada saada.

Uhte ja ninatark toimetaja wõttis krahwi kuimalt wastu, ja kohe juba esimeste sõnadega teatas ta, et tema jutute milgi tingimisel trükitud ei saa. . .

— Miks siis mitte? — küsis krahw.

— Waat'ke, teie tõbte tunnistab, et teil kirjandusest, kõige vähemat aimugi ei ole, teie wõ siinab kõige lihtsamatest kirjawigadest. Pean ütleva: kui ma teie ülikehwaid juleproowisid lugesin, arwasin, et seda keegi roheline kollanoff on walmis sõrtinud, aga nagu näen. . . annan nõu, paberi määrimist parem kõrwale heita, teie aastate sees on juba hilja kirjamehets hatata. . . teie ei ole ju veel midagi kirjutanud? . . .

— Olen. . .

— Waat' kuidas? . . . Mis olete teie siis kirjutanud.

— Digust ütelda „kirjaniku“, kes teie nime kannab, ei ole ma veel kuulnudft. . .

Uhteid neid sõnu lausjades hakkas toimetaja pilkawalt suure häälega naerma.

— Austatud toimetaja herra, — ütles krahw külmalt ja põlgawalt, selle jututeje alla ei ole ma oma õiget nime mõnel tarwilikul põhjusel kirjutanud, teie eht olete aga ta minu õiget nime kuulnud, mina olen Tolstoi. . . olen mõnedki jurufesed kirjutanud, milledega tähtsamad arwustajad täieste rahul olla, nagu näitufets: „Sõda ja rahw“, „Anna Karenina“. . .

Wõtte näiud armata ninatarga ja upfaka toimetaja üliptinliku olekut tuulfa Tolstoi ees.

Wäljamaapafs.

Piiri weal olemas raudteejaamas rewideeriwad tolli ametnikud reisitohwroid ja reisijate passisid.

Umetnik astub herra ette, kes restorani söögisebelit loeb, ja küsib:

— Teie pass?

— Mispeale?

— Esendufets, kas kodumaalt luba on lahtuda.

— Olge head.

Herra soowib naljatada ja firutab ametnikule söögisebelit. Umetnik loeb kõwasti, iga sõna juures herra peale waadates, kui tundemärkide wõrdlemisef:

— Wasitapa — õigus! . . . Särjaajud — õigus!..

Bõrjateel — õigus! . . . Olge head, wõtte pass tagasi, ta on forras ja tundemärkid on õiged!

Henrik Ibsen,

sündis Skinnis 1828. aastal 20. märtsil. Juba lapsepõlwes kannatas ta saatuselõokide all, mille mõju alla ka tema parastine kirjandusline tegevus kaldus. Üliõpilasepõlwes pidi tema oma esimese draama „Catelina“, millest juba tulewane psüholog välja paistis, ainult paberi eest ära mütma. Tema töödest olgu veel nimetada: „Põhja-maa kangelased“, „Krooninõudjad“, „Armastuse komödia“, „Brand“, „Pier Gint“, „Walitseja ja galilealased“, „Noorte ühisus“, „Rahwawaenlane“, „Nora“, „Seltskond“, „Wiirastus“, „Rosmersholm“, „Hedda Gabler“ ja teised. Oma näidendites on ta kui suur hinge- ja mõtteteadlane tuntud ja tema stiil on isearanis dialektikas puhas. Ibseni kirjanduslist kooli on pärast teiste seas isegi Saksamaa tarwitanud.

„Schiller“.

F. Kirchbachi pildi järele.

Schiller.

Kuulus Kircbachi pilt kujutab meile seda looduserikast meeldivat kohakest Dresdeni linna lähedal, kus tähtsam Saksa luuletaja ja kirjanik Fr. Schiller oma kallima sõbra Körneri ja tema abikaasa juures suvitas. Siin lõpetas ka Schiller oma suurema luuletöö „Don Carlos“.

Schiller saatis siin Körneri seltsis — tema enese ütelse järele — oma kõige armsamad ja luulelise-mad tunnid elus mööda.

Aleksander Friedrich Hamann.

Tallinna Eesti näitemängu uuele elule ärataja Aleksander Friedrich Hamann sündis 3. märtsil 1858. a. Tallinnas siinse kodaniku pojana; siin sai ta koolihariduse ja oli Tallinna linnawalitsusesame tis. Juba poisikesena oli Hamann suur näitemängu-jünger, harwa tuli ette, kui noor Hamann linna Saksa teatri etenduseõhtutelt puudus. Paljude Saksa näitemängude sisuga oli ta esimesest kuni viimase järguni tuttav. 1879. a. pidi Hamann kroonuteenistusesse astuma, aga niipea kui ta priiks sai, tuli ta jällegi Tallinnasse ja hakkas nüüd iseseiswalt Eesti näitemängu põllul suure hoolega tööle, ning lühikese aja jooksul tõstis ta Tallinna Eesti näitemängu õitsvale järjele. Ise oli ta üks tublimatest naljaosade etendajatest, ühes sellega oli ta ka tore kupleelaulja ning oma kibepikawate lauludega üle Tallinna tuttav ja kuulus. Omal ajal ilmus tema lauludest „Teatrilaulik“ trükis. Mitmed suuremad ja vähemad näitemängud, nimelt „Leppimine“, „Kuldonu“ j. n. e. on Hamann Saksa keelest eestistanud ehk wabalt ümber pannud; suureks kahjuks ei ole tema näitemängudest mitte ükski veel trükis ilmunud.

Aastatekaupa alalõpmata saatis ta terwed õhtud ja ööd temale armsaks saanud näitemängusõprade seltsis mööda, ikka oliwad temal kõiksugu harjutused, mitmed eeltööd ja valmistamised käsil. Mitte kord ei tulnud temal oma kaastegelaste poolt põhjuseta soovide ja igasugu tühiste jonnidega wõidelda ning mõnikord sügawat meelegaigust, ootamata tülisid ja alatuid laimdusi kannatada, aga oma alati muutmata ülilahke, järelandliku pehme iseloomu ja süüta naljatooniga oskas Hamann oma tülitsejatest kaastegelastest wõitu saada. Ta töötas ise wäsimatalt ning kihutas ka teisi tööle. Näitemäng oli tema elu, ja ta jäi näitemängule surmani truuks. Üle kahekümne aasta juhatas ta Tallinna Eesti näitemängu. Hamann on tõeste seda wäärt, et ta nimi Eesti näitemänguajaloos näitemängu peategelaste seas kuldtähtedel hiilgaks.

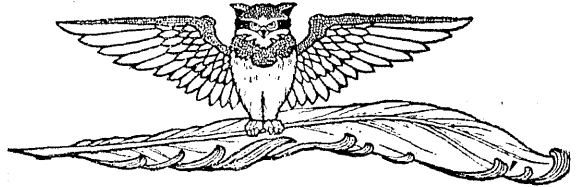
Pärast pikalist ja rasket haigust, oma noort abikaasa lastega leinama jättes, suri Hamann 8. oktoobril 1899. a. Suure auga sai Hamann omaste, sõprade ja Tallinna Eesti seltside poolt oma wiimasele waiksele hingamisepeaigale sängitatud.

Küsimised ja kostmised.

Küsimine 1. Kuft jaoks maal etendusteks tarwilifta näitelawa seinapaberid, riide ehk wahariide peal? ja hind? O—da.

Küsimine 2. Kas on etteütteleja — „kongisid“ kuftilt poolt saada, mis terged fohast teijale wadada, fiisti kindlad, tui wõimalit, weel õhutindlad olekfiwad, et mitte nii palju „häält“ läbi ei lajeks, tui lihtne riie? Mis hinna eeft ja kuft neid saada oleks? O—da.

Postikast.

Tartus. J-n. — Ootame!

Riias. K-g. — Oleme tingimistega rahul. Teatud isik on meile üsna laialt tuntud, praegu on ta meie teada P-s.

Odessas. O-ot. — Täname. Saatsime nrid 1, 2, 3. Peterburis. M. St. — Numbrid saatsime. Kiri pruukimiseks nõrk.

Kroonlinnas. J. S. — Märkisime Teid nimekirja üles. Raha saatke ühes tellimisega. Selt-sidel protsentisid ei ole.

Enges. J. A. G. — Sõnumete eest täname, tasu ei ole. Tarwitame ainult algupäralisi, teiste saatmine asjata.

Narwas. O-s. Selles asjas ei wõi Teid aidata, katsuge isi X-ga kokku saada.

Tartus. A. S-s. — Ei ole kohane. Midagi — näitlejate elust.

Helsingis. F. K-s. — Täname! Nrid 1, 2, 3, saatsime.

Z-r. — Ei ilmu.

Tallinnas. P-p. — Miks ennast warjule hoiate. Astuge sisse!

” A. A. —
” M-m. — } Korwi.
” O. K-k. — }

Peitepilt.

Kus on Teie abikaasa?

— Mina! — Ei, õpetaja herra, nii ei lähe! Ma läen koju ja panen puhtad riided ümber, siis tulen ma kohe tagasi. Mis ütlevad inimesed, kui ma niiviisi õpetaja herraga kõrvu oma nime alla kirjutan, sest õpetaja on ju teine tunnistaja, ja mis ütleb siis kohus?

— Ara ole ikka nii rumal, kes sinu käekirjast aru saab, oled ja pühapäeva- või töörõides! — ütles notarius. — Kas ja mõldrit tunned?

— Muidugi, herra doktor!

— Kuulage siis, ka fina Bartel, mis tema räägib, et pärast õiget tunnistust anda!

— Me kuulame, herra doktor!

— Kes on see sinise põllega mees? — küsis notarius.

— See on Cluhuber! — vastas õpetaja ja pööras siis haige poole: — Cluhuber on siin, kas ja tunned teda?

— Ah ja, Cluhuber, — ütles haige, — aga miks tema siis sinise põllega pulma tuli?

— Õpetaja herra, eks teie näe, et isegi haige minuga rahul pole, — ütles Cluhuber.

— Herlinger, mõtle hästi järele, mis sa räägid, meie ei tulnud mitte sinu pulmades pärast, vaid et fina oma testamendile alla pidid kirjutama, testamendile, milles ja oma pojale Florianile weskli ja nime pärandad!

— Mimi ja weskli pärandada, — kordas haige kiirelt.

— Herlinger, kuula hästi, kui ma testamendi ette loen, ja pane tähele, kas kõik on nii kirjutatud, nagu fina soomis!

— Ma kuulen hästi küllalt ja saan aru ka, kuigi minu mõtled wähest mujal on ja ma sage-daste ei tea, mida ma räägin.

Notarius luges testamendi kiirelt läbi ja andis Herlingerile allakirjutuseks, kes sinna ka suurte ja mitteühetafaste tähtedega oma nime „Mathias Herlinger“ kriipsutas.

— Palun tunnistamehi alla kirjutada! — ütles notarius.

Õtimejena kirjutas õpetaja oma nime alla, siis näitas notarius Cluhuberile, kuhu see oma nime pidi kirjutama, mida see ka väga pikka ja iga tähti ilustada püüdes tegi. Wiimati kirjutas ka töömees alla, ning siis oligi seaduslik akt walmis. Kõik pöörasiwad endid haige poole, kes jampfides fofistat:

— Lilled, kui palju lillesid nad minule tõiwad.

— Siis oli wäikus — ja nüüd kuulduis sügaw õhkamine, wiimane õhkamine, sest nüüd lamis ajemel furnuteha. Õpetaja pidi just palwet algama, kui Florian tuppna astus ja ukse käepidemest sinni hoides sõnas:

— Tere, ka mina olen siin. Kas minu Moise wõib nüüd oma pojaga siia tulla? — Kui ei, siis lähen ka mina kohe minema!

Pastor astus temale wastu, wiis tema furnu juurde ja sõnas:

— Ara raista aega mitte asjata, mine ja palu

tema eest! Surres hoolitšes ta sinu eest, kui ta weskli sinu nimele kirjutas!

Kritatult ja segafelt waatas Florian ümber ja siis woodis wäiksel käed ristis lamawa keha ning kahwatu näo peale ja ütles wärişewal häälel:

— Ma oleksin teda elusalt näha soowinud, et temale oma tänu awaldada!

Õtimest korda tundis ta eneses teist inimest elawat, efimest korda muutunes ta tundlişeks.

* * *

Selsamal päewal sai foguduse ristimiseramatusse Joosep ja Kosalie Keindorferi tütre nimi Magdalena Keindorfer üles tähendatud ja lahkunute raamatusse Mathias Herlinger ja mõni aeg peale selle, kui lumi juba põldusid kattis, sai ka laulatuseramatusse ütelus: Florian Weninger, furnud mõldri Mathias Herlinger tahtmise järele Herlinger, on Moise Kaufmanniga laulatatud — üles tähendatud.

IV.

Wäike Magdalena kaswas jõudfaste. See aeg aga, kui tema kaswatus juba rohkem kulufid nõudis, kui tema suuremaks, arusaajamaks wõrsus, hakkas Keindorfer oma teisi lapsi rohkem armastama, neile rohkem wabadust lubama. Andis noorelemehele õlle ja tubaka, tütrele jälle ehteasjade ja pühade ajal isegi lõbude jaoks raha. — Nad pidiwad teadma, et nad seaduslikud, omased on, et neil isefugused eesõigused on.

Noor Leopold Keindorfer ja tema õde Elisabeth fawwad ka väga hästi sellest wahetegemifist aru ja teadfiwad, et lahkfuse põhjus nende wastu wäikeses Leenis seifab.

— Bere suurenemisel on ka oma head küljed, — tähendas Leopold kord, — sellest faadif, kui kasuta juu söömas on, armastab isa meid, kes meie tööd jaksame teha, rohkem kui seda wäikest mudilast.

Elisabeth aga tundis isefaralift huwi wäikeses õekeje wastu, armastas teda, hoolitšes tema eest ja tema oli ka efimene, kes lapfufest Keindorferit „ifaks“ õpetas nimetama.

Lapsena lähewad aeg ja aastad nii väga ruttu igawiku merde, nii ka siin, nende wäikeste juures, kes murul mängifiwad.

Mängijad oliwad — wäike pruunidekäharate juus-tega poisife, kelle ülifonnatagawara üle fargi ega pükste ei ulatanud, ja paljasjalgne, weidi liig pifa lapselufe ja jafis juus-tega, pruunide silmadega tüdruk.

Poisifene pani käed püfitaşku, jäi tüdruku ette seisma ja küsis:

— Kes sa oled?

— Mina olen Leeni! — wastas tüdruk imes-tades, et farnast asja ei teata ja niifugufe tühja asja üle küsitafse.

— Aga kes fina oled?

— Mina olen mölder Florian Westfelt kaljuwahelt.

Pois oli wanem ja mehitem ja nii ei pannud tema tüdrukku küsimist sugugi imets.

Tütarlaps raputas pead — tema ei teadnud, mis mölder, westki ja „Westine kaljuwaha“ tähendasiwad, aga ta ei küsinud ka rohkem.

— Kas ja lindusid armastad? — küsis poisikene.

— Muidugi, — wastas tütarlaps, — kas sul siis neid on?

Wäike Florian hakkas naerma:

— Seal ülewal on neid küll, lähmel! — Ta wöttis tütarlapse käest finni ja nad läksiwad seltsis kõrgustikule, kus poolkuiwanud meelomp oli. Selles lombis oli wististe palju weeloomakefi, et linnud siin hüpata armastasiwad. Lastele meeldis siin wäga. Nad saiwad lindude üle nii waimustatud, et nad ise ka hüppama hakkasiwad, aga sellega peletasiwad nad linnud ära. Nad wotasiwad, ootasiwad, kuid linnud ei tulnud enam ometigi mitte tagasi. Poisike kergitas pahandatult õlasiid ja sõnas:

— Sina tegid seda, sina hirmutasiwad nad oma naeruga ära.

— Nad tulewad jällegi tagasi, — ütles Leeni rõemjalt.

— Täna nad enam tagasi ei tule, ütles Florian. — Mina hakkam nüüd koju minema!

— Mina tulen ka, kas sinu kodu kaugel on? — küsis tütarlaps.

— Kui kaugel, seda ma ei tea! Aga kas ja jaksad nii kaugele käia — aga, noh, pole wiga, kui ja ära wäsiwad, ma wotan sinu sülle.

Tütarlaps jäi mõttesse.

— Ma tahan sulle meie aeda näidata, — ütles pois, — meil on suur aed! Aga kas ja westkit oled kunagi näinud?

— Ei, misfugune ta on?

— Westki, kus jahu jahwatatakse, on minu isa jagu, ma tahan teda sulle näidata.

Uudishimu wöttis. Tütarlaps ruttas poisikese järele ja komistas tihtri oma aluskruesse.

— Mis see westki on, kus jahu jahwatatakse?

Pois ei wastanud midagi, ja nad sammusiwad hull aega edasi. Wiimaks hakkas tütarlaps wäsimä ja ei tahtnud oma saatjat enam kuulatagi, kes ühtepuhku kinnitas, et nemad peagi westki juurde jõuawad. Tee näis temale omalegi täna pikem kui harilikult olewat. Nende rõemus tuju hakkas kaduma. Mõlemad tundsiwad endid wäsinud, kodust kaugel ja maha jäetud olema, ümbrus oli tühi ja õudne. Nüüd kartsiwad lapsed teineteisele filmi waadata, et mitte nutma hakata. Korraga kuulsiwad nad kohinat ja mühinat. Poisikene karjatas rõemu pärast, ja nüüd hakkasiwad nemad kohina poole jooksuma. Ta wöttis Leeni käest finni, ei sellel jooksmine kergem oleks.

— Westi ja ratas kohisiwad! — seletas poisike.

Ta käsits Leenit kõwaste oma kaela ümbert finni hakata ja tahtis oma kaaslast sülle wõtta, aga

see polnud mitte sugugi nii kerge, nagu ta arwas. Selle peale sülgas ta peosse, nagu ta mehi harilikult kottitõstmisel oli näinud tegewat, ja wiimati jaksaski ta Leenit süles weidi maad edasi kanda, siis jooksiwad nemad jälle kas kõrwuti wõi teineteise järel kohina poole edasi: — kui nad ligemale jõudsiwad, imestas Leeni ratta suuruse üle wäga.

— Siin on ainult ratas ja westi, aga kus ja hud on, küsis ta?

— Jahud on westi sees! — kinnitas pois, — tule, ma näitan kohe!

Pois süttas jalgwärawa lahti ja nad sammusiwad õue peale. Suur koer tuli neile saba liputades wastu, kui ta aga tütarlast aimas, haugatas ta selle peale, sai aga poisikese käest lüüa, ja nüüd teadis ta, et ta ka Leeni wastu teisele peab olema, lamas maha, liputas saba ja haigutas inetult.

Perenaine ilmus kõogiuksele, ja poisikene ruttas emale wastu.

— Noh, Flori, keda ja omaga kaasa töid? — küsis ema.

— See on Leeni.

— Naisterahwas wöttis mõlema lapse käest finni ja wiis nad tahatuppa, kus mölder laua ääres oma arwesiid korraldas, ja sõnas:

— Waata, isa, Flori on täitja sinufugune, juba tõi ta omale kaaslast!

Mölder naeris. Nüüd oli ta koguni teine inimene. Ennem poleks teegi seda uskuda wõinud, et see mees nii karsteks ja hoolsaks perekonnaisaks pidi saama. Ka kogukondliski kohustusi hakati tema kaela weretama. Ta pani süle käest ära ja pööras laste poole.

— Kuidas sinu nimi on? — küsis ta tütarlapselt. Leeni naeris segajelt.

— Noh, wasta siis! — ta pani tütarlapse oma põlwele istuma. — Noh, kuidas sind kut-
sutasid?

— Magdalena!

— Ja teine nimi?

Tütarlaps mõtles weidi ja wastas siis kiirelt:

— Keindorfer!

Möldrile käsi wärises ja tahtmata surus ta lapse peateke rinnale: Laps polnud sarnase meelitusjega harjunud, ta püüdis wastu seista ja päästiski enese möldrile käte wahelt, kuna ta oma suurte pruunide filmadega möldrile imestawalt filmises. — Mölder ei suutnud lapse waadet wälja kannatada ja lastis tema oma põlwele maha libijeda.

Lapsed seisiwad jällegi kõrwuti, perenaine waatas neid ja ütles:

— See tütarlaps on meie Floriga wäga ühre moodi:

Mölder raputas pead.

— Noh, waata ise, neil on just ühtemoodi filmad.

Rahutult tõusis mölder süles ja käsits kõiki wälja minna.

Divertissement.

Mängumehe karriere.

Neiuksed ja mänguriistad
hästi kokku kõlawad,
ja kui mõistad muusikat —
kõiki suudled, kaisutad:

Suudles mind kord armas Leeni,
sest et mäng'sin mandolini.

Armastust mull' laulis Tooni,
kui ma mäng'sin kornet-pistoni.

Õrnalt waatas silmi Mery,
sest et mängisin gitarri.

Waimust'ud sai ilus Netti,
kui ma mäng'sin clarnetti.

Rinnal' langes armsalt Lotti,
kui tal' puhusin fagotti.

Õige lahke oli Nelli,
kui ma mäng'sin violon-celli.

Manjake ja neiu Marfa,
neile meeldis ainult harfa.

Kaelustasin juuti Haikat,
sest et mäng'sin balalaikat.

Jäin kord pulmas hästi „pommi“ —
kõigil meeld'sin, kui löin trummi.

Awaldas siis armu Anni,
kui tall' puhusin troumbõni.

Nuttes kaebas süda Tiul,
sest tal meeldis ainult wiul.

Ei wõi unustada Niinat,
neljal käel löime pianinot.

Weel on tõest' üks mänguriist,
hoidke, wennad, tema eest:
nii kui se'ega mängite —
naisemeheks langete.

Kõigil uudishimu tärkab,
mis tont see? — Ehk mõni märkab?
Ta ei ole saladus:
wennad, see on — armastus!

Sellega sa ära mängi!

Ajakohasel koosolekul.

Kusagile, kus seltskonnategelased ja haritlased „seltskonna olemasolemise äramääramiseks“*) kokku oliwad kogunud, ilmus eksikombel ka keegi lihtsurelik, ja seal algas uhke täispuhutud haritlane oma kõnet, mille üle tähendatud lihtsurelik otse kohkus, järgmiselt:

„Verticallik mõtteotsus on ajakohaseid optimistisid, mis vetalismuse, cagotismuse, crétinismuse, literalismuse, probabilismuse, servilismuse anomalementidest sünnib — idiotismusega parallellis—ilma tseremoniata criteriumi mõttel appogeeinpunktini jõudnud. Nende waated on kynismustliste (tsinismustliste) principidega, mis paradoxalillusionsi autoriteetsymptomisid mystificeeriwad, täi-

detud, nii ütelda, intellectualantagonismusega ning sarkasmuse palawuse extases satyrega ja hypothes-axiomega segatud. Nende waates, kui kõiges, mis progressi paralliseerib, ei ole mingisugust fundamentalcarboraciat...“

Seda kõnet kuulates arwas lihtsurelik, et ajakohasel koosolekul, kui ennast mitte rumalana ei taha wälja näidata, ongi just waja nii udu-selt kõneleda, tõusis üles ja wastas ilma sõna küsimata eelkõnelejale:

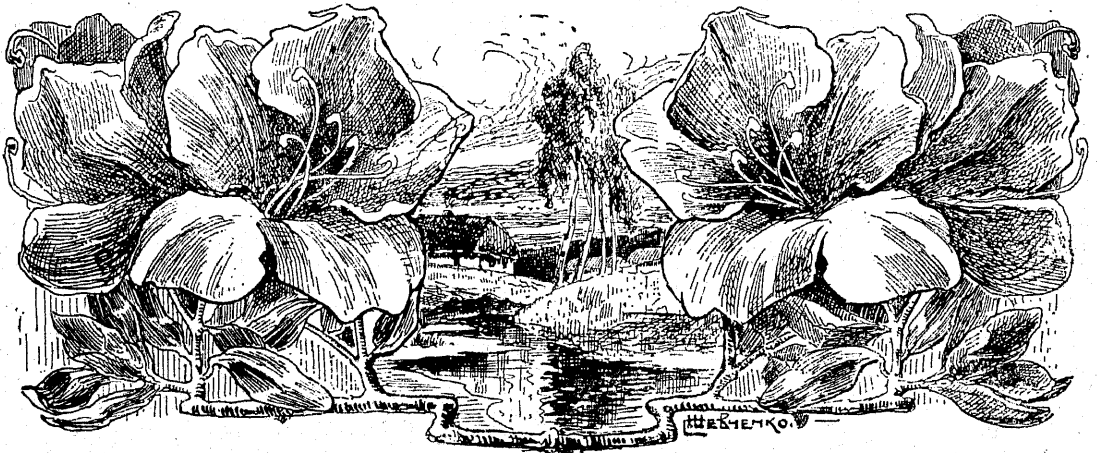
„Austatud koosolijad: see ei ole mitte sellepärast, et mispärast, ja mitte selle jaoks ja mõne teise mingisuguse põhjuse pärast wõi muu olgu mis asja jõul, waid mõne parema jaoks ja muud ei midagi, kui ainult see...“

Aleksander Friedrich Hamann.

*) Pilge.

J. P.

Komikawald on Indias jällegi väga laialine, siin pilgatakse kõige rohkem preeftrid nende ubkufes ja abnufes; nagu kefkajal Europas mungad alatijed pilkemärklauad oliwad, nii oliwad siin brahminiid, ning nii wõime näha, et India komikalistes draamadest seesama üleüldis-inimlik pilketõidus peituneb, nagu aastafajad peale selle Shakespeare ja Calderoni omades. — Indialased, kellede näitemänguhistoria halli muinasajasse oma algusega kaldub, oliwad draamade, wärsjialaliste algdraamade poolest väga rikkad. Kõige wanemad sellefarnased draamad on targa kuninga Bharata alustatud, kes nagu õhu- ja marujumala auks oma draamadestse palweid ja ohwritoomisi sidus. On arusaadaw, et indialased, kes väga muusika- ja tantsumas-taja rahwas oli, ka esimesed ooperite ja pantomimed (tummnäidend) sünnitajad oliwad. Alguses oliwad need draamad, ooperid ja pantomimed ikkagi usulise siifuga ja aeg-ajalt tuliwad nad õigele draamataatele wastu.

India draamade ijeloomust, kujust ja suurepäralisusest wõiwad praegu Bengalias toimepandawad rahwaetendused riisemetena tunnistust anda. Nemand wõtawad oma sujetid suuremalt osalt mythologiaist wõi wanadest wägilastejutustustest. Nende armastamad kujud on jumal Kriibna ja wägilased Mahabharata ja Kamayana. Nendefarnastes ettekannetes on väga palju farnadust meie kefkajaliste mysteriiliste ja mirakliliste (imeliste) näidenditega. — Näiud tuli arutu hulk draamakirjanikkusid, ja indialaste draama hakkas ikka rohkem ja rohkem sotsiaalelult aineid wõtma ning ta oli kord arwamata kõrgel astmel. Naisterahwad ja meesterahwad oliwad näitelawal ühiselt austatud, aga kogu ilus India fanskritikeeline kirjandus ja näiteetendused kadusiwad siis kui siia Muhamedi ike tuli, nagu ka ristiusk Greekas ja Roomas kõik muinaskunstiliu häwitas. Indialased magasiwad selle ikke all näitelawaliselt kuni käesolewa aastafaja alguseni. — Meie ei tobi aga arwata, et indialaste draama niisamasugune on kui meie oma, sugugi mitte, nende tege-lased pole mitte nii wabad, isefesiwad ega saatussega wõitlewad, nagu meie omad, waid indialased ülistawad ikka midagi kõrget, midagi üleinimlikku, siin elab täielikus hiilguses tunneteilm. Indialased ei wõi kunagi traagikalist lõppu kannatada. Peale kuue wõi seitsme-aktiilist naeru ja nuttu lõpeb draamia täieliku armastajatele meeldiwusega.

Meie draamad, tragöödiad, komöödiad jne. ei sünni sugugi India näitelawale. India näitemängu on väga raske korraldada, aga arwata wõib, et väga kaua aega ära pidi kuluma, enne kui farnane draama, nagu „Mriischbakatika“ ilmuda wõis. See on kõige wanem fanskritikeelne näidend, mis seniajani teadlaste filma on puutunud ja mida kuningas Sudraka, kes 57 aastat enne Kristust suri, kirjutanud on. Buddhalastele on see näidend väga meeldiw, sest ta siifaldab seda aega, mil budhismus Indias kõige õiswam oli. Nagu Ingliise õpetlased tähendawad, olla näidend kõigiti huwitaw ja kütkestaw. Teine näidend, mis niisama kiidetud on, on „Malati ja Mathava“, mille 720 aastat peale Kristust keegi Bhavabhuti on kirjutanud. See näidend on sellepärast isearanis tähelepanemisewäärt, et temas just needfamad ütelfused on, mis „Shakespeare „Hamletis“ 3. aktis 2. etteastes. Malati ja Mathava on just needfamad, mis Romeo ja Juliagi, aga draama lõpp pole mitte traagikaline, waid üliõpilane Mathava kojib ministri Malati tütre ära. — Sellefama kirjaniku oma on ka draama „Utara Rama Tsharitra“, mis kirjaniku suurwaimust selge pildi annab. Siin on terwe Kamayana minewik salmidest ja luuleliselt ilusalt ära öeldud. Suurepäralised on ka Kalidasa „Sakuntala“ ja „Vikramurvasi. Näidend algab India draamalise prologiga ja teatridirektori ütelfustega. Siis on luuleliselt õige ilus. Teise draama siifuks on jällegi jumalate ja nende laste armastus.

„Vikramurvasi“ sujetiks on nimelt jällegi asparide, see on merenymph Urawsi ja kuninga Pururavi armastus. Selle draama neljas akt on oma üliilufate muusikaliste häälkute poolest uinutaw ilus ooper, ta on teisem kui „Sakuntala“, keda draamatiliseks eidyllioniks wõiks nimetada, sellepärast, et ta hulga suurepäralisi piltisid ja armsaid etendusi toob ja meile muistse aja elu oma täies hiilguses ning India läbitingimata põliseid muinas-aegseid laanesid kujutab. Lõpp on India draamadest farnafelt lepitaw, sest mitmete raskuste ja hädade järele saawad armastajad jällegi kokku ja ühinewad.

Kalidasa't arwatakse ka „Malawika ja Agnimitra“ sepiitsejaks, kuid selles näidendis on perekonnaelu väga weidralt joonistatud ja moraalid, mis siin ette tulewad, lafewad arwata, et see mitte tema, waid palju hiljemal ajal kirjutatud peab olema. „Ratnavali“ on jälle ise-

laadiline, nagu ka „Nagananda ja Pryadrjika“, mis kuninga Cariatja kirjutatud arwatakse olewat, kes 17. aastajal elas. Neid kui ka Mudrarakshasat ei wõi mitte klassikaliste tööde hulka lugeda, nagu efimesi. Lõpuks peame weel ütleva, et India draamade krooniks theologia-filosoofia e kumbedraama „Prabodha Chandrodaya“ jääb, mida kirjanik Krijhna-Mirja, kellest muud ei tea ütelda, kui et ta 12. aastajal peale Kristust on elanud, kirjutanud olla. Muhamedismus andis India draamadele surmahoobi ja häwitas sealised teadrid jäljetalt, ning ainult lihtrahwa mälestustes leiame weel katkeid endistest dramatikalistest iludustest.

Egiptlaste ja naabrirahwaste, ka hebrealaste wanaaegne näitekirjandus ja näitemänguajalugu on praegu nii tume, et nendest mingijugust juttu ei maksa teha, ja nii wõime rahuga Europa näitemänguajaloo hällipaika, wanasse Greekasse ja Rooma minna, Babilonist ja Egiptusest läbi tulles tähendame aga nii palju, et egiptlastel ja sumeri-akadlastel mysterialised näidendid oliwad, milledest uuemal ajal ainult katkeid leitakse.

Greekaspe astudes naeratab meile iludus, seadus, mõedupidamine wastu. Humanismus wabeldab eitawate idealidega ja seda eitawuseprofessi wõib kõiges poefialistes harudes aimata. Naiw-lapselikult eeposest astutakse noor-õrna lyrikawalda ja weel küpemaspe draamaspe, ning selle juures peatame nüüd pikemalt, sest et siin just kogu Greeka filosoofia kodu on. — Draama on greeklaste kultura kroon ja kogu kunstilises täiuses lasub ta ilmaloomist ning greeklaste aadetekkimist aimata. Ajal, mil greeklased oma draama sünnitajiwad, oliwad nad oma kõige kõrgemal waimiliselt kindlal järjel ja see on nende draamades üliselgeste aimata. Tragödias oli Greeka orthodox walitsemas, kuna komödias selle wastu waieldi. Draamas oli kogu inimlikust wabadusest ja aadetest kättesaamist ja püüet pubasinimepe poole kujutatud, aga samal ajal oli seal ka inimene oma nõrkustega joonestatud; komödias tundus alati pilkenali. Olgugi et Aristoteles traagikalise näidendi lihiks hirmu ja kannatuste abiga kirgedesurmamise seadis, siiski wõttis komödia sellewama oma aateks, kuid pilkemuigawal arstimisel. Nii pidi tragödias inimese wõitlus saatusega esinema, wõitlus saatusega, kelle wastu inimene oma õigust, oma tegewusewabadust kaitses, kuna aga komödias wõimataks peetakse naeruga loodusewägesid wõita ja loodusejeadusi ning loomufundi wangistada, — seal on alatine püüd wastand-

oludega leppida ja siin jälle wäimata filmakirjalus kõige selle auks. Nii wõiks komöödiat (muidugi wana Greeka komöödiat) lihtrahwa tragödia parodiaks nimetada, kui parodia mõiste ärarippuwuseakti kannataks.

Enne kui Greeka näitemänguajaloos sügawamale läheme, tutwustame lugejatele wana Greeka ja Rooma teatrite sissejeadeid.

Wanad greeklaste teatrid oliwad pealt lahtised ja nendes anti ikka süis etendus, kui päewaaeg ja ilus ilm oli. Sageadaste tuli ette, et etenduseandmine wihmase ilma tõttu kõige ilusamal kohal pooleli pidi jäetama. Rooma teatritele tõmmati etenduseaegadel kate üle, greeklased ei suutnud omale jarnaft toredust mitte lubada. Ka ei kannatanud greeklased, et nende usulistel pühadel, millal etendus toime pandi, tore etendus hämarates ruumides pidi ette wõetama. Peale selle paistis see greeklastele otse kuritegu olewat, et näitelawa, kus jumalaid ja wägilasi pidi kujutatama, kaetud saaks ning need süis pimeduses, hämaruses peakiwad olema. Tegewusel, kus taewaseid olewusi pidi kujutatama, näis loomuwastane olewat biilugust ja taewast kinni katta. Siin pidi jumalate silma all elatama, tähendab Seneka. See teater andis inimeste mehijusest ja kannatusest selge pildi. Teatrid oliwad peaaegu sellewamaajugufena nagu meieaegsed teatridki ehitatud, kuid rahwa ja näitelawa waheline waba ruum oli awaram, sest „toremaid asju ei tobitud lähedalt näha.“ Rahwa istekohad algawad orkestrikohalt ja kaugeneiwad poolringis ja järk-järgult ikka kõrgemale minnes, ja nii wõiwad kõik ühesugusest ettekandeid näha. Et aga weel rohkem kuulajaid ja waatajaid rahustada, kes kaugemal pidiwad olema, süis wõeti kunstilised masked, mis nii oliwad tehtud, et nad häält kõwendawad, tarwitusele ja näitlejate rohkem filmapaihtmiseks, kaswu kõrgenduseks tarwitati kathornast (kõrgeid puukingasid). Kõige esimene isteplats oli waheseinast, mis näitelawa ja orkestri wahel, kõrgem, nüjama ka näitelawa ise. Näitelawa wõis ümargustel palkidel, mis siledal kiwipõrandal tema all oliwad, ühelt kohalt teise liigutada.

Dekoratsioon oli nende omaste kindlate seaduste järele koguni teisem kui meil. Need asjad, mis peaosajad mängiwad, oliwad näitelawa sügawuses ja lihtrahwa kõrwal — paremal pool oli linn, sellele järgnes loss, hurfik wõi mõni muu, pabemal pool wäli, maakobt, mäed, merekallas jne.

„Näitelawa“

wõib ka järgulise maksuga tellida (1 rbl. kuni saamiseega), kus juures juba esimese saadetuse järele järgulist maksijat tellijaks loetakse.

Wäljaspool Tallinnat:

Tapa: Lut'i kauplus.
Lehtses: Hinzenberg'i kauplus.
Nakiveres: N. Erna raamatukaupl.
Narwas: Znthal } raamatu-
                   Franz Dorf } kaupluses.
                   Kreuzmann }
Narwa-Jõesuus: Retšniku raamtkpl.
Peterburis: Seeland } raamatukaup-
                           Edgreen } luses

Peterburis: Rõddar } raamatukaupl.
                           Luige }
Kroonlinnas: J. Soobla — Боро-
                           явленская, д. Туркина, кв. 25.
Moskwas: Läte raamatukauplus.
Waldes: Seidelbergi raamatukaupl.
Kuresaares: L. Siitwi raamatut.
Saapsalus: Koppeli raamatukauplus.
Wiljandis: Seote

Wiljandis: Keewit'i raamatukaupl.
Tartus: Schmidt
Wõrus: Karlsoni
Pärnus: Künigi
Walgas: Jürgenson
Riias: Kalmint
Baltiski: Mirta
Amerikas, San-Francisko:
   hra Freiberg

„Näitelawa“ üksikud numbrid peale toimetuse on weel Tallinnas järgmistest raamatukauplustes saada:

Buschi raamatukauplus Harju uul.
Ploompuu raamatukauplus Harju uul.
Rubini raamatukauplus Harju uul.
Pihlaka raamatukauplus Karja uul.
Inthali raamatukauplus Kopli uul.
Kooliõpetajate raamatuladu Nunne uul.
Petai raamatukauplus Baltiski maanteel.

Schneideri raamatukauplus Narwa maanteel.
Eichna raamatukauplus Narwa maanteel.
Waldmani raamatukauplus Wladimiri uul.
Oiti raamatukauplus Suurel Tartu maanteel.
Luksepa raamatukauplus Suurel Pärnu maant.
Kuusiku raamatukauplus Harju uul.

Esimene kestade (hülfsid) ja papitööde
 wabrik **Georgi** **Tallinnas**

Paberostkestade (hülfsid) ja papitööde
wabrik

„Georgi“ **Tallinnas**
enne Tapa

asutatud 1897. a.

Hülfsid kui ka maispaberiraamatud, kõige paremast Prantsuse riisipaberist, on oma headuse ja puhtuse poolest laialt tuntud.

„Georgi“ hülfsid ostes võib iga ostja julge olla, et ta hästi sorteeritud (ilma praagita) ja õige arwu hülfsid karbist eest leiab.

Peale hülfsid valmistatakse kõige uue- mat sistemi wäljamaa masinate abil kõit- sugu papist ja kartongist asju, kõige peenematest ilufarbifitsest funi kõige lihtsamate kraamitarpideni ja kašideni postijaadetuste jaoks.

Firma „Georgi“.

Tallinnas, Waksali uul. nr. 3. — Ревель, Конзальной бульваръ № 3.

Kõitsugu kunstlitud päewapildid, nii ka

piltide

suurendamised

jaawad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatud.

Kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.

Päewapiltiuit Alex. Jurich.

✉ Müün ja üürin ✉

kõiksugu näitemängude, divertissementide jne. õhtude jaoks

parukaid, wärwisid

ja muid näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.

Annan õpetusi ja juhatusi näojumes- tuses, parukate ja wärwide pruukimises.

Woldemar Karo,

Tallinna Eestri teatri „Estonia“ näojumestaja.

Adr.: Teater „Estonia“, Tallinnas.

☛ S. a. juunil. lestel hakkas Amerikas, New-Yorgis, uus eestikeelne ☛

nädalaleht

Uus Ilm

i l m u m a.

Lehe ülesandeks on töolisteklassi harimine ja seisukorra selgitamine. Selles sihis töötades tahab leht väljamaal asuwate Gesti tööliste eneste ja nende ning wälja-, Wene- ja kodumaa tööliste wahel waimlifeks fidemeks olla ning peale selle ka wäljarändamise, tööolude ja maa muretsemise ning pidamise kohta kindlaid ja õigeid teateid tuua. Lehes ilmuvad juhtkirjad, sõnumed, jutud, laulud, naljad, pildid jne.

Lehe wäljaandjaks on Amerika Gesti Kirjastuse-osaühitus 5000-rublalise põhjuskapitaliga. Praegu on Osaühitusel juba 90 liiget (nende hulgas 5 jeltst ja organisatšioni) ja 1200 rubla raha kasvas. Peale Osaühituse enese ja üffikute inimeste toetawad lehte nii warandusliselt kui ka waimlifelt kõik wäljamaal asuwad Gesti jeltstid ja organisatšionid. Lehte laotakse ja trükitakse oma trükikojas.

Nii suure organiseeritud tagajõu tõttu on lehe käimine kindlastatud, kuna ka iga waba sõna ja mõte wäljamaa lahedamate olude tõttu lehes ilmuda võib.

Lehe toimetajaks on Peter Speek—endiste „Uudiste“ ja „Siire“ toimetaja.

Peale kohalikkude sulemeeste on lehel wäljamaal pea igas tähtsamas kohas oma kirjasaatjad ja kaastöölised. Ka kodumaa tegelaste poolt on lehele rohkesti kaastööd saata lubatud. Lehe wäliste kaastööliste hulgas on Linda Jürman, Eduard Wilde, Mihkel Martna, Hans Pöögelman ja teised tuntud kirjanikud.

Lehe hind on postiga:

Amerikas	aastas	3	dollarit;	wälja-, Wene- ja kodumaal	aastas	4	rbl.
"	1/2 "	160	centi;	"	"	"	210 kop.
"	1/4 "	85	"	"	"	"	110 "

Üffit nummer maksab Amerikas 6 centi ja wälja-, Wene- ja kodumaal 8 kop. Lehe kuulutusehind on petitrea ruumi eest 5 centi ehk 10 kop. Wähemaid summasid võib postmarkides saata.

Osaühituse juhatuse, lehe toimetuse ja talituse aadress on järgmine:

„Uus Ilm“ 400 E. 123. Str. New-York, City. N. Y.
U. S. of America.

„Uue Ilma“ peale wõetakse tellimisi ja kuulutusi kodumaa lehtede talitustes wastu. Soowitaw oleks, et lugejad lehe otsekohe New-Yorgist telliksid. See tergendaks kirjawahetust, kuna ka leht rutemalt käima wõiks hakata.

Leht saadetakse teele ja kuulutus trükitakse ära ainult siis, kui raha lehe talitusesse on jõudnud.

Amerika Gesti Kirjastuse-osaühituse juhatuse.